

FORSVARSBYGG

Revidert eiendomsstrategi Andøya flystasjon

Forsvarsbygg, 30. mars 2021

Revidert eiendomsstrategi Andøya flystasjon

RAPPORTINFORMASJON

Oppdragsgiver	Forsvarsbygg
Kontaktperson	Frode Karlsen
Forfatter(e)	Warp Consulting
Prosjektnummer	700960
Arkivnummer	2017/1721
Dato	30.03.2021
Vedlegg	Tiltaksplan

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	4
2	Bakgrunn	4
3	Opprinnelig mandat og mandat for revidering av eiendomsstrategien	5
4	Organisering og forholdet til omstillingsprogrammet SAMSKAP	6
4.1	Organisering ved utarbeidelse av eiendomsstrategien i 2018	6
4.2	Organisering av revidering av eiendomsstrategi og utarbeidelse av tiltaksplan	8
5	Metode og prosess for utarbeidelse av opprinnelig eiendomsstrategi	9
6	Metode og prosess for revidering av eiendomsstrategi og utarbeidelse av tiltaksplan	11
7	Visjon og mål	11
8	Premisser for etterbruk	13
8.1	Avhendingsinstruksen	13
8.2	Gjeldende beslutninger i Stortinget	14
8.3	Sikkerhetsbestemmelser for etterbruk av Andøya flystasjon	16
9	Helhetlig profil for etterbruk av Andøya flystasjon	16
9.1	Helhetlig profil.....	16
9.2	Satsingsområde 1 – Andøya Space sin nåværende og fremtidige virksomhet.....	16
9.2.1	Andøya Space – organisering og eierskap	17
9.2.2	Dagens virksomhet – Andøya Space.....	17
9.2.3	Dagens virksomhet – Andøya Space Education AS	17
9.2.4	Dagens virksomhet – Andøya Space Defence AS.....	18
9.2.5	Andøya Space Orbital og Andøya Spaceport – etablering av satellittoppskytingsfelt.....	19
9.2.6	Dronesatsingen til Andøya Space.....	19
9.2.7	Videreføring av nåværende og fremtidig virksomhet	20
9.3	Satsingsområde 2 – knoppskyting relatert til aerospace teknologi	21
9.4	Satsingsområde 3 - luftfartsrelatert virksomhet	21
9.4.1	Luftfartsrelatert virksomhet	21
9.4.2	Tilrettelegge for logistikk	22
9.5	Helhetlig profil og samhandling mellom satsingsområdene	22
10	Anbefalt videre arbeid for å realisere revidert strategi	23
10.1	Etablering av samarbeidsavtale og arbeidsgruppe er det viktigste suksesskriteriet for å lykkes med å implementere strategien og følge opp tiltaksplanen	23
10.2	Sambruk av areal, ny perimetersikring og sikkerhetsbestemmelser	23
10.3	Avklare finansiering av nødvendige investeringer og drift/ vedlikehold på lang sikt	24

1 Innledning

Denne strategien omhandler fremtidig bruk av Andøya flystasjon. Strategien er bestilt av Forsvarsdepartementet og utarbeidet i samarbeid mellom Forsvarsbygg, Andøy kommune, tidligere Andøya Space Center-gruppen (ASC-gruppen), nå Andøya Space og Nordland fylkeskommune.

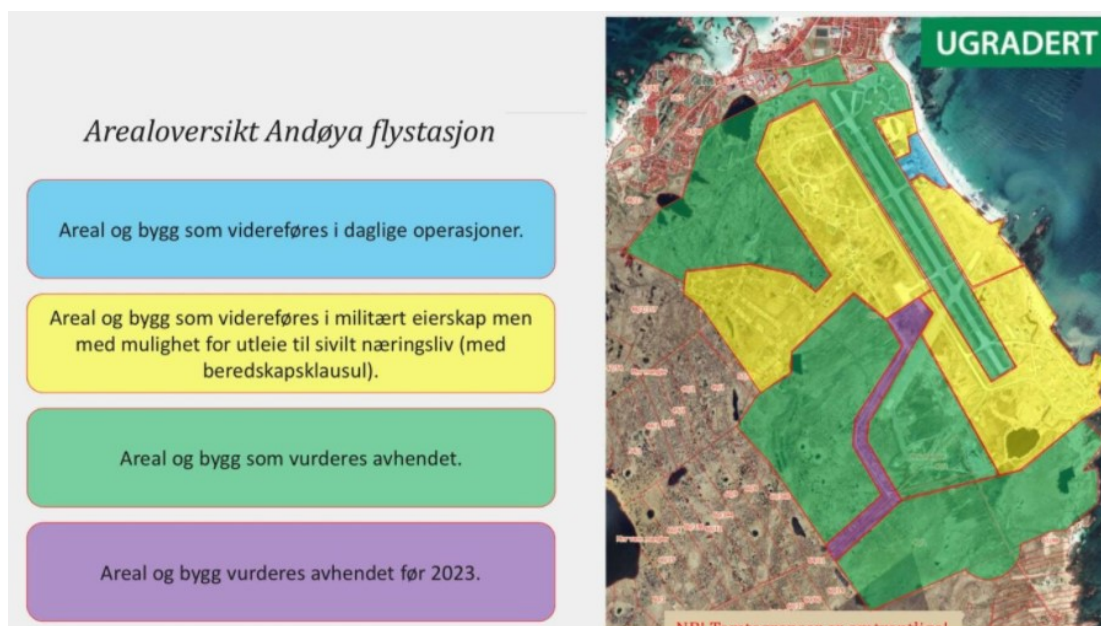
2 Bakgrunn

Det er besluttet at Andøya flystasjon skal legges ned når P-3 Orion utfases. Dette følger av Stortingets behandling av Innst. 62 S (2016-2017) til Prop. 151 S (2015-2016) *Kampkraft og bærekraft*.

Utredninger i forkant av beslutning om nedleggelse av Andøya flystasjon viste at denne nedleggelsen medførte størst negative konsekvenser for lokalsamfunnet. Det ble derfor gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse for å vurdere nytte-/ kostnadsvirkninger med både prissatte og ikke-prissatte variabler. Konklusjonen var like fullt at lokalisering av fremskutt overvåknings- og kampflybase på Evenes var det mest samfunnsøkonomisk lønnsomme.

I Innst. 62 S (2016-2017) legges det til grunn at det i perioden 2020-2023 stasjoneres nye fly som erstatning for dagens maritime patruljefly på Evenes under 333-skvardronen samtidig som de P3 Orion-flyene som brukes i dag fases ut. All daglig drift ved Andøya flystasjon opphører når P-3 Orion utfases.

Dette er noe moderert i Prop. 62 S (2019-2020) der det oppgis følgende: «*Vedtaket om å legge ned Andøya og Bodø ligger fast, men det prioriteres noe midler til strengt nødvendig vedlikehold av kritisk infrastruktur etter at basene er lagt ned for bedre å kunne understøtte og motta allierte forsterkningsstyrker*». Basert på denne beslutningen fikk Forsvarssjefen også utarbeidet et kart som viser samlet behov etter 2023, og som også ligger til grunn for den reviderte eiendomsstrategien:

Figur 1 Arealoversikt Andøya flystasjon

Forsvarsdepartementet (FD) er grunneier av arealene ved Andøya flystasjon. Flystasjonen består i dag av eiendommen gnr. 40, bnr. 2, og den dekker et landareal på rundt 12.000 mål. I forbindelse med utviklingen av området ble en rekke eiendommer ervervet fra 1950-tallet og frem til rundt 1975 ved ekspropriasjon, varsel om mulig ekspropriasjon og ved frivillige salg.

I dag er det Forsvaret som drifter flyplassen på Andøya, og denne benyttes både som militær og sivil lufthavn. Kostnadene for flyplassdrift fordeles mellom Avinor og Forsvaret basert på flybevegelser. Dette er nedfelt i en samarbeidsavtale.

Som følge av at nedleggelsen av Andøya flystasjon medfører størst negative konsekvenser for lokalsamfunnet ble det i Innst. 62 S (2016-2017) til Prop. 151 S (2015-2016) understreket av flertallet at regjeringen skal ta et helhetlig ansvar for å ivareta Andøy-samfunnet for i størst mulig grad å redusere tap av arbeidsplasser og andre negative effekter av nedleggelsen. Som det heter i innstillingen må det legges til rette for ekstraordinær statlig innsats og bevilges midler til gode og effektive omstillingsprogram for å styrke næringslivet og bidra til etablering av nye arbeidsplasser på Andøya slik at kommunen og regionen kan bygge opp en robust og variert næringsstruktur.

For å legge til rette for målrettet omstilling har flertallet uttalt at nedleggelsen av flystasjonen kan gi muligheter både gjennom frigjøring av arealer for kommunen og gjennom muligheter for alternativ verdiskapende virksomhet i fasilitetene som fraflyttes av Forsvaret. Flertallet understreker i denne sammenhengen betydningen av samarbeid mellom kommunen, fylkeskommunen, næringslivet og private initiativtakere. Det å legge til rette for en fremtidsrettet videreføring av virksomheten ved Andøya Test Centers (ATC), nå Andøya Space Defence, er også del av vedtaket som følge av Innst. 62 S (2016-2017) til Prop. 151 S (2015-2016). Disse føringene er også stadfestet i *Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Evne til forsvar – vilje til beredskap. Langtidsplan for forsvarssektoren*.¹

Disse forutsetningene og føringene er lagt til grunn i revideringen av eiendomsstrategien for fremtidig bruk av Andøya flystasjon.

3 Opprinnelig mandat og mandat for revidering av eiendomsstrategien

Forsvarsdepartementet ga i brev datert 18.04.2017 Forsvarsbygg i oppdrag om å utarbeide en strategi for videre arbeid med arealene på Andøya flystasjon. Forsvarsbygg ble bedt om å innlede dialog med Andøy kommune som planmyndighet med sikte på å etablere en grunneierposisjon og berede grunnen for en mulig etterbruk som best ivaretar de samlede interesser – herunder avklare arealbruk og oppstart av eventuell omregulering i den grad dette er hensiktsmessig, før eventuell overføring eller avhending. Forsvarsbygg ble også bedt om å etablere kontakt med Andøya Space (tidligere Andøya Space Center) og eventuelle andre miljøer for å utrede mulighetene for å kunne legge til rette for ny virksomhet på flystasjonen.

Det skulle også igangsettes arbeid med miljøkartlegging av eiendommen, og FD skulle holdes orientert om fremdrift og eventuelle funn.

¹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2020-2021/inns-202021-087s/?all=true#m3>

Til slutt skulle det gjennomføres et arbeid for å gjennomgå relevant dokumentasjon i tilknytning til opprinnelig grunnverv, med sikte på å kartlegge avtaleklausuler eller ekspropriasjonsvilkår som måtte hjemle eventuelle krav om tilbakekjøp som forplikter staten til å selge, og dermed påvirker normalprosedyren for avhending.

Miljøkartleggingen og kartleggingen av relevant dokumentasjon ble omtalt i egne skriv til Forsvarsdepartementet.

I brev datert 27.01.2021 fikk Forsvarsbygg et nytt oppdrag av Forsvarsdepartementet. I dette oppdragsbrevet ble Forsvarsbygg bedt om å revidere denne eiendomsstrategien. Videre ble de bedt om å utarbeide en tiltaksplan basert på revidert eiendomsstrategi. Tiltaksplanen skal avklare og beskrive viktige steg på veien frem til ønsket etterbruk.

Forsvarssjefens anbefaling om fremtidig bruk av arealene på Andøy flystasjon skal legges til grunn for tiltaksplanen og videre utvikling av arealene på Andøy flystasjon, se kart vist i avsnitt 2. Med anbefalingen som utgangspunkt har departementet bedt om at følgende punkter vurderes særskilt:

- Kan eiendom forsvarssjefen anbefaler at forsvarssektoren skal eie reduseres?
- Kan eiendom som Forsvaret ikke skal bruke avhendes tidligere enn planlagt?
- Kan det legges en alternativ adkomstvei til Andenes når fylkesveien er stengt, eksempelvis pga. dårlig vær?

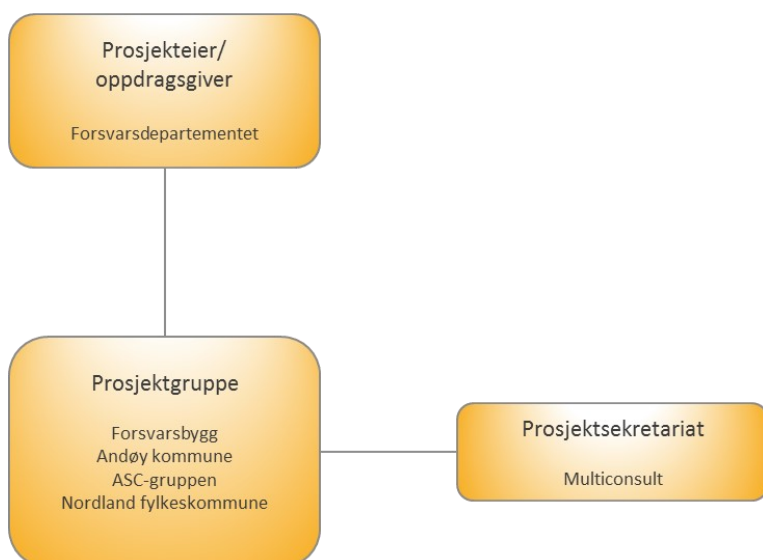
Tiltaksplanen skal legge til rette for en helhetlig videreutvikling, muligheter for en god utvikling av andøysamfunnet og samtidig ivareta Forsvarets behov. Tiltakene i planen må konkretiseres slik at potensielle næringsinteresser kan få nødvendig trygghet for videre satsing. Mulige konflikter ift. sameksistens mellom næringer/ etableringer må synliggjøres. Planen må også beskrive hvordan henvendelser knyttet opp mot spesifikke arealer og infrastruktur skal håndteres. De tidligere identifiserte satsingsområdene *ASC-gruppens (nå Andøya Space) nåværende og fremtidige virksomhet og Luftfartsrelatert virksomhet* blir prioritert i arbeidet med tiltaksplanen.

Arbeidet skal gjennomføres i nært samarbeid med Andøy kommune der departementet forutsetter at kommunen tar en aktiv rolle i arbeidet. Øvrige interessenter inviteres med i arbeidet etter behov.

4 Organisering og forholdet til omstillingsprogrammet SAMSKAP

4.1 Organisering ved utarbeidelse av eiendomsstrategien i 2018

Som beskrevet i mandatet for opprinnelig eiendomsstrategi var Andøy kommune og ASC-gruppen de to sentrale aktørene i tillegg til Forsvarsbygg. Nordland fylkeskommune er videre en viktig samarbeidspartner med tanke på regionalt og lokalt utviklingsarbeid. For å sikre en tett samhandling mellom aktørene var prosjektet vært organisert som følger:

Figur 2 Organisasjonskart

Som beskrevet under *Bakgrunn*, kapittel 2, viste utredningene som lå til grunn for beslutning om nedleggelse av Andøya flystasjon at denne nedleggelsen ville medføre størst negative konsekvenser for lokalsamfunnet. Konsekvensene av nedleggelsen ble blant annet beregnet og beskrevet i en rapport utarbeidet av Nordland fylkeskommune og Nordlandsforskning.² Beregningene viser at nedleggelsen av Andøya flystasjon medfører en reduksjon i sysselsatte på om lag 340 årsverk når både direkte og indirekte virkninger er tatt med. Det utgjør et bortfall på om lag 16% av den totale sysselsettingen i kommunen sammenlignet med tall for fjerde kvartal 2015.

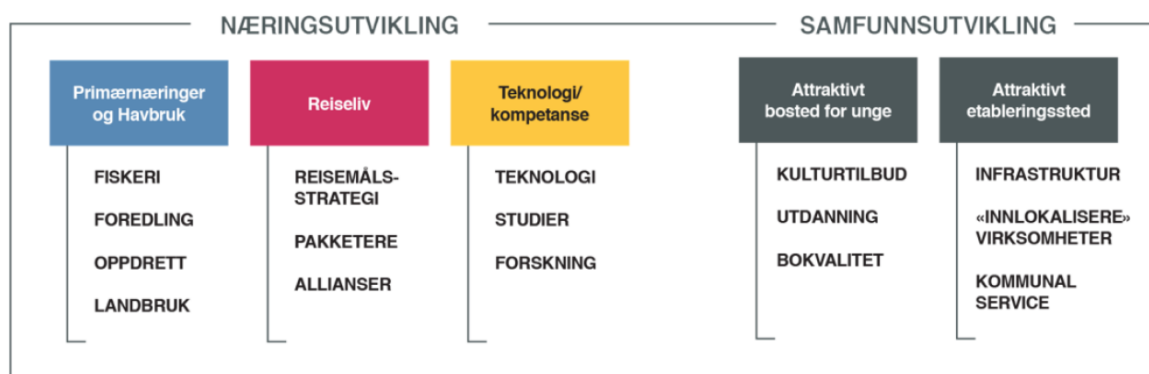
Med bakgrunn i dette startet Andøy kommune, sammen med Nordland fylkeskommune, en prosess for å realisere et statlig omstillingsprogram. Som del av søknaden til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) om å bli omstillingskommune ble det utarbeidet en strategisk utviklingsanalyse. Det vises til rapporten Omstillingsplan 2018-2023³ for ytterligere utdyping.

Våren 2017 ble det vedtatt at Andøy kommune får status som omstillingsområde, noe som bl.a. ble forankret i regjeringens behandling av revidert nasjonalbudsjett 15.05.2017. Staten har gitt tilsagn om 95 millioner kroner i omstillingsmidler over seks år (2018-2023).

Det er Andøy kommune som mottar omstillingsmidlene, og disse skal brukes innenfor satsinger som fremgår i omstillingsplanen. Andøy kommune har opprettet et eget prosjekt som skal drive omstillingsprogrammet. Prosjektet er kalt SAMSKAP, se hjemmesiden for ytterligere informasjon.⁴

Det var definert fem satsingsområder for omstillingsprogrammet – tre som gikk på næringsutvikling og to som gikk på samfunnsutvikling. Disse er vist i figuren under som er hentet fra omstillingsplanen.

² Essensi, Andøy kommune og Nordland fylkeskommune, 31. mars 2017, *Strategisk utviklingsanalyse Andøy kommune 2017*
³ Samskap, 2017, *SAMSKAP - Omstillingsplan for Andøy kommune 2018-2023*
⁴ <http://www.andoy.kommune.no/tjenester/naring-og-utvikling/samskap/>

NYSKAPING · KOMPETANSE · SAMARBEID · BÆREKRAFT

Figur 3 Omstillingsprogrammet SAMSKAPs fem satsingsområder

Omstillingsprogrammet SAMSKAP har et langt videre mandat enn eiendomsstrategien. Eiendomsstrategien omhandler kun etterbruken av arealene Forsvaret flytter fra, inkludert sivil lufthavn. Samtidig er det lagt til grunn at etterbruken av arealene skal understøtte SAMSKAPs fem satsingsområder.

Med tanke på støtte til aktører som er aktuelle kandidater for etterbruk av Andøya flystasjon er det SAMSKAP som kan bidra med omstillingsmidler. Som grunneier må Forsvarsdepartementet ved Forsvarsbygg forholde seg til den statlige avhendingsinstruksen vedtatt ved kongelig resolusjon 19. desember 1997.⁵ Denne sier at salg av arealer skal skje til markedspris, det vil si til den høyeste prisen markedet er villig til å betale og etter verditakst. Slik sett har ikke staten som grunneier anledning til å subsidiere etterbruken gjennom å ta lavere leie- eller salgspriser enn det markedet er villige til å betale/ verditakst.

- 4.2 Organisering av revidering av eiendomsstrategi og utarbeidelse av tiltaksplan
 Organiseringen av arbeidet med opprinnelig eiendomsstrategi er videreført, bortsett fra at Warp Consulting bistår med rådgivning i stedet for Multiconsult.

Eiendomsstrategien skal fremdeles støtte opp under SAMSKAPs satsingsområder. Siden utarbeidelsen av eiendomsstrategien i 2018 har SAMSKAP revidert sin strategi, inkludert revidering av satsingsområder. Disse er nå utvidet og formulert som følger:

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/avhendingsinstruksen/id106661/>

Innsats-område	Naturbaserte næringer	Opplevelses - kommune	Teknologi og kompetanse	Utvikling andre næringer	Attraktivt bosted	Attraktiv nærings-kommune	Utviklings- og innovasjons kultur
Strategi	Ta i bruk de naturgitte fortrinn Andøy har. Stimulere til videreutvikling av næringene gjennom samarbeid, innovasjon og bruk av ny teknologi.	Utvikle og løfte frem Andøy som en unik og bærekraftig helårs-destinasjon innen natur, kultur og opplevelser.	Utvikle de fortrinn Andøy har gjennom sin beliggenhet, kompetanse og infrastruktur.	I samarbeid med eksisterende og eksternt næringsliv bidra til innovasjon og etableringer i Andøy.	Bidra til at Andøy har kvaliteter som gir bolyst og økt tilflytting. Spesielt for og med ungdom.	Bidra til at Andøy er god på tilrettelegging og veiledning for å etablere og drive næring.	Bidra til å bygge varig kultur for utvikling og innovasjon i både nærings- og samfunnsliv.
Mål	Andøy har en høyere grad av foredling, nye produkter og samarbeid med andre næringer	Andøy er en unik og bærekraftig helårs-destinasjon	Andøy fremstår som en ledende teknologi-kommune	Andøy har et robust næringsliv	Andøy er en attraktiv kommune å etablere seg i for unge.	Andøy skal være en løsnings-orientert kommune for å etablere og drive næring i.	Andøy har etablert en aktiv kultur for utvikling- og innovasjon i nærings- og samfunnsliv.

Tabell 1 SAMSKAPs reviderte satsingsområder

Gitt mandatet for revidering av eiendomsstrategien og utarbeidelsen av tiltaksplanen er det spesielt satsingsområdene *opplevelseskommune* og *teknologi og kompetanse* som speiler de identifiserte satsingsområdene Andøya Space sin nåværende og fremtidige virksomhet og Luftfartsrelatert virksomhet (se mandat beskrevet i punkt 3). Revidert eiendomsstrategi og tiltaksplan skal allikevel også støtte opp under de øvrige satsingsområdene så langt det lar seg gjøre.

SAMSKAPs styre har utarbeidet handlingsplan for 2021 som ble behandlet i formannskapet i Andøy kommune 23. mars med påfølgende behandling i kommunestyret 12. april. I handlingsplanen er det gjort tydelige prioriteringer for satsingsområder for å sikre størst mulig grad av måloppnåelse. Disse prioriteringene er i tråd med den helhetlige tenkingen for etterbruk av Andøya flystasjon som er lagt til grunn i denne reviderte eiendomsstrategien. Formannskapet vedtok å anbefale at Kommunestyret vedtar SAMSKAPs handlingsplan for 2021 med følgende prioriteringer:

- Prosjekter tilknyttet Andøya Space og i særdeleshet mulige ringvirkninger etter etablering av Andøya Space Orbital
- Bidra til avklaringer om etterbruk av areal og infrastruktur ved Andøy flystasjon
- Prosjektet «Velkommen heim»
- Etablering av prosjekter i sjømatnæringen
  - Andfjord Salmon AS sine prosjekter i Andøy
  - Etableringer både på land og sjøsiden etter realiseringen av havneprosjektet i Andenes havn
- Reiselivsnæringen
  - Bidra til at The Whale kan realiseres

5 Metode og prosess for utarbeidelse av opprinnelig eiendomsstrategi

For å utarbeide en eiendomsstrategi må en innledningsvis både kartlegge nåsituasjonen og definere ønsket situasjon. For å oppnå førstnevnte er det viktig å samle inn informasjon om

dagens situasjon, hvem de ulike interessentene er og hvilke interesser disse har. Basert på dette utarbeides mål for hvor man vil med tilhørende tiltak for å nå målene. Visjonen og målene er nærmere beskrevet i kapittel 7 *Visjon og mål*.

Arbeidsmetoden for utarbeidelsen av strategien har i hovedsak vært arbeidsmøter der prosjektgruppen har møtt i SAMSKAPs lokaler på Andøya.

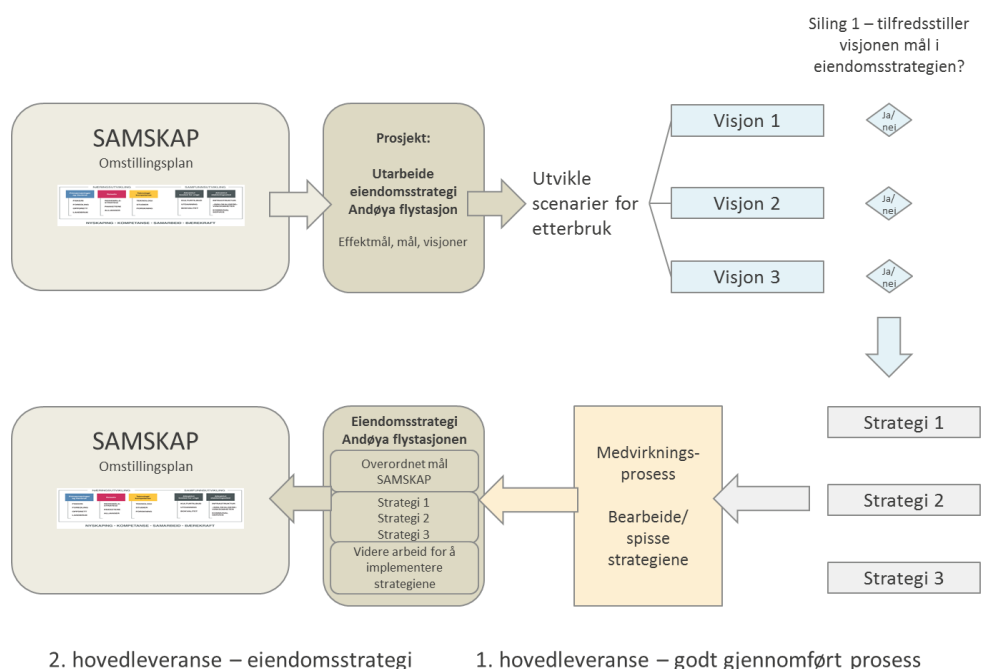
I første prosjektgruppemøte ble oppdraget presentert og prosjektorganisasjon definert. De tre aktørene Forsvarsbygg, Andøy kommune og ASC-gruppen definerte mål både for egen virksomhet inn i dette arbeidet og helhetlig mål for eiendomsstrategien. Videre ble det gjennomført en innledende interessentkartlegging.

I det andre prosjektgruppemøtet ble målene stadfestet og silingskriterier for visjon og profil for etterbruken av Andøya flystasjon ble satt. Det ble videre gjort en komplett interessentkartlegging der det ble definert hvordan interessentene skal håndteres og hvem som har ansvaret for håndteringen.

I siste prosjektgruppemøte ble innholdsfortegnelsen i sluttrapporten satt. Finansieringsbehov for å kunne realisere eiendomsstrategien ble også diskutert.

I alle prosjektgruppemøtene er det gitt innspill til både dagens og potensiell etterbruk av Andøya flystasjon. Disse innspillene er supplert med dokumentstudier og intervju med hhv. ordfører i Andøy kommune (23. oktober 2017) og intervju med Gunnar Jan Olsen i ASC-gruppen (3. mai 2018). Widerøe Technical Services holdt videre et innlegg på prosjektgruppemøte 3 om potensielle muligheter for at de kan være del av etterbruken på Andøya flystasjon.

Som nevnt i avsnittet over har det vært avgjørende at eiendomsstrategien og etterbruken av Andøya flystasjon skal støtte opp under satsingsområdene til omstillingsprogrammet SAMSKAP. Prosessen, som beskrevet over, og sammenhengen med SAMSKAPs arbeid illustreres med figuren under.

Figur 4 Prosessplan

6 Metode og prosess for revidering av eiendomsstrategi og utarbeidelse av tiltaksplan

For å revidere eiendomsstrategien og utarbeide en tilhørende tiltaksplan må det gjøres en kartlegging av hva som har skjedd siden sist, det må gjøres en vurdering av om visjon og mål fremdeles holder stand og det må kartlegges hvilke konkrete tiltak som er nødvendig for å nå disse.

Første prosjektgruppemøte ble avholdt 26.01.2021. Grunnet pandemi-situasjonen ble møtet avholdt på Teams. Prosjektgruppen besto som nevnt av representanter fra Forsvarsbygg, Andøy kommune, SAMSKAP, Andøya Space, Nordland fylkeskommune og Warp Consulting. I møtet ble prosjektgruppen enige om prosess for å revidere eiendomsstrategien og startet diskusjonen om hvilke tiltak som er nødvendige for å lykkes.

I informasjonsinnhenting ble det gjennomført fem intervjuer med følgende:

- Jonni Solsvik, styreleder SAMSKAP, gjennomført intervju 12.02.2021
- Brita Erlandsen, programleder SAMSKAP, gjennomført intervju 17.02.2021
- Gunnar Jan Olsen, daglig leder Andøya Space Defence AS, gjennomført intervju 18.02.2021
- Terje Stabæk, spesialrådgiver Nordland fylkeskommune, gjennomført intervju 19.02.2021
- Knut Nordmo, ordfører Andøy kommune, gjennomført intervju 02.03.2021

På bakgrunn av intervjuene, samt dokumentstudier, ble opprinnelig eiendomsstrategi revidert og tiltaksplan utarbeidet. Utkast til disse ble sendt på høring til arbeidsgruppen og diskutert i prosjektmøte 2. Det ble gjort revideringer etter dette møtet og nytt utkast til revidert eiendomsstrategi og tilhørende tiltaksplan ble sendt ut til siste høring. Siste utkast ble gjennomgått på prosjektmøte 3 før endelig oversendelse av revidert eiendomsstrategi med tilhørende tiltaksplan.

7 Visjon og mål

Visjon og mål for programmet og de tre enkeltaktørene ble opprinnelig definert som følger:

Visjonen for etterbruken av Andøya flystasjon:

Senter for aerospace teknologi

For å nå visjonen er det satt opp følgende mål for den helhetlige utviklingen og for de tre aktørene:

Felles, overordnet effektmål:		
Etterbruk av flystasjonens areal og infrastruktur skal skape vekst, utvikling og arbeidsplasser for Andøysamfunnet		
<i>Resultatmål ASC-gruppen</i>	<i>Resultatmål Forsvarssektoren</i>	<i>Resultatmål Andøy kommune</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Signert samhandlingsavtale mellom ASC-gruppen og Forsvaret 	<ul style="list-style-type: none"> • Ivareta Forsvarets operative behov på kort og lang sikt 	<ul style="list-style-type: none"> • Helhetlig utviklingsplan for flystasjonen

<ul style="list-style-type: none"> • Etablering av nasjonalt dronesenter • Etablering av satellittskytefelt 	<ul style="list-style-type: none"> • Bidra aktivt til å nå målene i omstillingsprogrammet til Andøy kommune (SAMSKAP) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lønnsomme arbeidsplasser • Kompetansebygging/ utvikling; utdanning, forskning, næring, samfunn
---	--	---

Tabell 2 Effektmål og resultatmål for den helhetlige utviklingen av Andøya flystasjon og de tre hovedaktørene

I prosessen med å revidere eiendomsstrategien kom det frem et behov for å revidere både effektmål og visjon. Følgende hovedpunkter inngikk i diskusjonen om revideringen:

- Det er et behov for å definere hva som menes med aerospace. I dette legger vi både virksomheten ved Andøya Space, inkludert nåværende og fremtidige knoppskyting av relaterte virksomheter, og tradisjonell luftfartsvirksomhet, som frakt av passasjerer og varer, tilhørende logistiske oppgaver og oppgaver knyttet til drift og vedlikehold av fly, droner, o.l.
- Begrepet «senter» i visjonen kan bli oppfattet i retning fysisk senter. Det er ønske om å finne et bedre ord.
- Det å presisere at det er *aerospaceteknologi* kan oppfattes ekskluderende. I begrepet aerospace legger vi både Andøya Space sin virksomhet, som er sterkt teknologidrevet, men også øvrig luftfartsvirksomhet, som frakt av både personer og varer, og som ikke er teknologidrevet på samme måte..
- Effektmålet speiler ikke visjonen om helhetlig utvikling i retning av den utvidede forståelsen av aerospace. Den må derfor spisses inn mot det.

Følgende visjon og effektmål skal gjelde for den reviderte eiendomsstrategien og videre arbeid med tiltaksplanen:

Visjonen for etterbruk av Andøya flystasjon:

Kompetansekllynge for aerospace og luftfartsrelaterte virksomheter

Felles, overordnet effektmål:		
Etterbruk av areal og infrastruktur på Andøya flystasjon skal skape vekst, utvikling og arbeidsplasser i Andøy med spesiell vekt på aerospace og luftfartsrelaterte virksomheter		
<i>Resultatmål Andøya Space</i>	<i>Resultatmål Forsvarssektoren</i>	<i>Resultatmål Andøy kommune</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Signert samhandlingsavtale mellom Andøya Space og Forsvaret (ny avtale som gjelder sambruk av skv område B og eventuelt ammunisjonsområdet) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ivareta Forsvarets operative behov på kort og lang sikt • Bidra aktivt til å nå målene i omstillingsprogrammet 	<ul style="list-style-type: none"> • Virksomheter/ arbeidsplasser relatert til aerospaceteknologi • Etablering av virksomheter i andre næringer som kan etableres i

<ul style="list-style-type: none"> • Etablering av satellittskytefelt med bruk av flystasjonen: <ul style="list-style-type: none"> ○ Lager for eksplosiver ○ Rampe for testing av satellittmotorer • Videreutvikle Andøya flystasjon som operativt senter for dronevirksomhet • Videreutvikle operativ bruk av Andøya flystasjon ifm. Andøya Space Defence sin test- og øvingsvirksomhet • Ta i bruk Andøya flystasjon som senter for læring ifm. etablering av droneutdanning i regi av Andøya Space Education 	<p>til Andøy kommune (SAMSKAP)</p>	<p>sameksistens med aerospace-virksomheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeid om etablering av felles brannberedskap • Starte prosess med omlegging av fylkesvei 82
--	------------------------------------	---

Tabell 3 Reviderte effektmål og resultatmål for den helhetlige utviklingen av Andøya flystasjon og de tre hovedaktørene

8 Premisser for etterbruk

For å definere mulighetsrommet for etterbruken av Andøya flystasjon er det viktig å definere hvilke premisser og rammer som gjelder for etterbruken. Disse presenteres i det følgende.

8.1 Avhendingsinstruksen

Ved salg/ utleie av eiendom tilhørende staten må Forsvarsbygg følge bestemmelsene i den statlige avhendingsinstruksen,⁶ vedtatt ved kongelig resolusjon 19. desember 1997 med ikrafttredelse 1. januar 1998.

I instruksens bestemmelser, herunder pkt. 2.1, pkt. 1.2 tredje avsnitt og punkt 3.4 siste avsnitt, er hovedreglene om salg av statlig fast eiendom nedfelt. Her fremkommer det at salg eller utleie skal skje til markedspris med mindre annet er bestemt av Stortinget. Avhending skal skje på den måten som gir det beste økonomiske resultatet for staten. Med markedspris menes den høyeste pris markedet er villig til å betale. Ved verditaksring er markedspris den høyeste pris det antas at markedet vil betale.

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/avhendingsinstruksen/id106661/>

For forsvarseiendommer gjelder i tillegg Stortingets føringer i gjeldende Prop. 1, hvor det gis fullmakt for direktosalg til kommuner, fylkeskommuner og statlige organer. Føringene ivaretas ved at eiendommer som forsvarssektoren finner å avhende, blir taksert og først sendt på såkalt utvidet offentlig avklaringsrunde (UOA) – før eiendommene eventuelt legges ut for salg i det åpne markedet dersom ingen av de forannevnte organer har meldt sin interesse for objektet.

8.2 Gjeldende beslutninger i Stortinget

Det opprinnelige eiendomsstrategien er basert på gjeldende beslutninger Stortinget hadde fattet per juni 2019. Hovedpremissene var gitt i Innst. 62 S (2016-2017) til Prop. 151 S (2015-2016). Dette gjaldt spesielt hvordan regjeringen skal bidra til å legge til rette for en fremtidsrettet videreføring av virksomheten ved Andøya Test Center. Kort oppsummert gjaldt følgende (tekst i kursiv er direkte sitater, øvrig tekst er oppsummering av innhold):

- Forsvaret skal legge ned sin virksomhet ved Andøya flystasjon og flytte virksomheten til Evenes, men i Prop. 62 S (2019-2020) er dette noe moderert med følgende beslutning: *«Vedtaket om å legge ned Andøya og Bodø ligger fast, men det prioriteres noe midler til strengt nødvendig vedlikehold av kritisk infrastruktur etter at basene er lagt ned for bedre å kunne understøtte og motta allierte forsterkningsstyrker.»*. Fremdeles gjelder følgende beslutning:
  - I perioden 2020-2023 stasjoneres nye fly som erstatning for dagens maritime patruljefly på Evenes under 333-skvadronen.
  - P-3 Orion videreføres på Andøya inntil P8 er innfaset på Evenes.
- Det legges til grunn at Avinor overtar flyplassdriften på Andøya etter at Forsvaret legger ned sin virksomhet.
  - Det settes som et minimumskrav at Andøya flyplass opprettholdes også etter 2020 med en rullebanelengde som gjør det mulig for Andøya Space å basere sin drift på at store fly fortsatt kan lande på Andøya. I praksis betyr dette opprettholdelse av full rullebanelengde.
  - I dag benyttes flyplassen både som både militær og sivil lufthavn. Forsvaret drifter flyplassen - kostnadene for flyplassdrift fordeles mellom Avinor og Forsvaret basert på flybevegelser der fordelingen er nedfelt i en samarbeidsavtale.
- Gitt de omfattende negative konsekvensene nedleggelsen av Forsvarets aktivitet på Andøya flystasjon har for lokalsamfunnet har Stortinget vedtatt at det skal legges til rette for målrettet omstilling gjennom frigjøring av arealer for kommunen og gjennom muligheter for alternativ og verdiskapende virksomhet i fasilitetene som fraflyttes av Forsvaret.
  - Andøya Space sitt eventuelle infrastrukturbehov skal *«vurderes spesielt»*, med nevnte krav om å opprettholde full rullebanelengde som gjør det mulig for Andøya Space å basere sin drift på at store fly fortsatt kan lande på Andøya.
  - Det legges til grunn at *«Forsvaret ved spesielle anledninger kan støtte ATC [Andøya Space, red. anm.] der militær tilstedeværelse er en forutsetning for gjennomføring av aktiviteten»*.
  - *«Regjeringen må bidra til å legge til rette for en fremtidsrettet videreføring av virksomheten ved ATC [Andøya Space, red. anm.]»*.
  - *«Både norske og internasjonale aktører benytter seg av ATC [Andøya Space, red. anm.] ifm. utvikling, testing og evaluering av våpensystemer.»* Etterspørselen knyttet til missilskyting fra fartøyer og luftvernmissiler har økt fra både Forsvaret og allierte.

Det legges til grunn at den nasjonale etterspørselen vil øke ytterligere etter omstruktureringen av Forsvaret.

- «Komiteen noterer at Forsvaret har en femårig rammeavtale med ATC [Andøya Space, red. anm.], fra 2016, og merker seg som positivt at regjeringen ønsker å benytte seg av opsjon på tre ganger to års forlengelse når rammeavtalen utløper fra 2021. Komiteen forventer at regjeringen, også etter 2026, legger opp til fortsatt bruk av ATC [Andøya Space, red. anm.] for å dekke Forsvarets behov.»

I opprinnelig eiendomsstrategi pågikk det en utredning av etablering av nasjonalt dronesenter. Det var en rekke lokasjoner som ønsket å bli nasjonalt dronesenter. Konklusjonen ble at det ikke ble valgt et nasjonalt dronesenter og heller ikke bevilget penger direkte til et slikt senter. Det er opp til næringen å etablere sine satsinger og eventuelt søke midler gjennom eksisterende finansieringsordninger, som Norges forskningsråd.

Føringene for revidert eiendomsstrategi er stadfestet i *Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Evne til forsvar – vilje til beredskap. Langtidsplan for forsvarssektoren*.⁷ I punkt 3.7.2 *Andøya* trekkes følgende frem:

«Komiteen viser til at regjeringen i Granavolden-plattformen har presisert at det skal legges til rette for etterbruk av fasiliteter på Andøya gjennom en samhandlingsavtale som gir gode muligheter for både sivile aktører og eventuelt mottak av allierte styrker. Komiteen vil understreke viktigheten av at arealbruk og båndlegging av arealene på Andøya må konkretiseres, slik at annen aktivitet kan igangsettes.»

I samme innstilling er det også et eget punkt 3.7.3 *Andøya Space* som kommenterer og viderefører satsingen på denne virksomheten. Det påpekes blant annet at:

- *«Komiteen er kjent med at det har vært god og tett dialog med selskapet om framtidig bruk av infrastruktur på Andøya flystasjon. Komiteen er tilfreds med dette, men understreker at regjeringen fortsatt må bidra til å legge til rette for fremtidsrettet videreføring av virksomheten ved Andøya Space.»*
- *«Komiteen legger fortsatt til grunn at Andøya flyplass opprettholdes også etter 2023 med en rullebanelengde som gjør det mulig For Andøya Space å basere sin drift på at store fly fortsatt kan lande på Andøya.»*
- *«Komiteen legger videre til grunn at Forsvaret ved spesielle anledninger kan støtte Andøya Space der militær tilstedeværelse er en forutsetning for gjennomføring av aktiviteter.»*
- *«Komiteen har merket seg at Forsvaret har en rammeavtale med Andøya Space (ATC) som utløper i 2021. Komiteen har merket seg at regjeringen ønsker å benytte seg av opsjonen på tre ganger to års forlengelse når avtalen utløper. Komiteen er positiv til dette og forventer at regjeringen også etter 2026 legger opp til fortsatt bruk av Andøya Space for å dekke Forsvarets behov.»*

⁷ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2020-2021/inns-202021-087s/?all=true#m3>

8.3 Sikkerhetsbestemmelser for etterbruk av Andøya flystasjon

For deler av Andøya Space sin virksomhet kreves det sikkerhetsklarering. Her vil Sikkerhetsloven⁸ (security) komme til anvendelse og medføre at det vil stilles krav om sikkerhetsklarering for å komme inn på hele eller større deler av flystasjonen.

Videre vil det være en operativ sivil lufthavn der dagens rullebanelengde opprettholdes. Følgelig vil det også være tilsvarende begrensninger for bevegelser på flystasjonen som for øvrige sivile lufthavner (security og safety).

Når det gjelder Andøya Space sin virksomhet, med oppskyting av både missiler og satellitter, teststand for satellittmotorer og flyving av ubemannede droner, vil det stilles krav til sikkerhet (safety) for ansatte og tredjeperson med bevegelsesbegrensninger på området når oppskyting, testing og flyving pågår.

I planleggingen av etterbruk må det følgelig tas sikkerhetshensyn (safety and security). For virksomheter som ikke omfattes av krav til sikkerhetsklarering må det tilrettelegges for tilkomst til området. For virksomhet med tilgang på arealer der det kreves sikkerhetsklarering må det utarbeides rutiner og drives aktiv informasjon overfor kunder og besøkende til virksomhetene slik at nødvendig klarering og godkjenninger utstedes i tide.

9 Helhetlig profil for etterbruk av Andøya flystasjon

I dette kapittelet utdypes profilen for ønsket etterbruk av Andøya flystasjon i tråd med visjonen og målene (se kapittel 7).

9.1 Helhetlig profil

Visjonen *Kompetansekylynge for aerospace og luftfartsrelatert virksomhet* gir retningen for hvilke virksomheter man ønsker å satse på i etterbruken av Andøya flystasjon.

Den helhetlige profilen som er valgt skal bidra til

- Synergieffekter og knoppskyting innen aerospace og høyteknologi
- Størst mulig gjenbruk av eksisterende infrastruktur og bygningsmasse
- Tydelig markedsføring for å tiltrekke seg ønskede virksomheter

De tre satsingsområdene som er valgt ut for å understøtte den helhetlige profilen er

- Andøya Space sin nåværende og fremtidige virksomhet
- Knoppskyting relatert til aerospace-teknologi
- Luftfartsrelatert virksomhet

I det videre beskrives de to satsingsområdene.

9.2 Satsingsområde 1 – Andøya Space sin nåværende og fremtidige virksomhet

Andøya Space er allerede godt etablert inne på Andøya flystasjon. Videre er det i Stortingets vedtak om nedleggelse av Forsvarets virksomhet på Andøya⁹, også stadfestet i gjeldende LTP, ¹⁰ sagt direkte at etterbruken av Andøya flystasjon må bidra til å legge til rette for en

⁸ Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (Sikkerhetsloven), LOV 1998-03-20-10

⁹ Innst. 62 S (2016-2017) til Prop. 151 S (2015-2016)

¹⁰ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2020-2021/inns-202021-087s/?all=true#m3>

fremtidsrettet videreføring av virksomheten ved Andøya Space . Dette er følgelig ikke bare en ønsket utvikling lokalt - det er en ønsket utvikling vedtatt av Stortinget.

9.2.1 Andøya Space – organisering og eierskap

Andøya Space ble etablert i 1962, og skiftet navn til Andøya Space i 2020. Andøya Space er et aksjeselskap der Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) eier 90% av aksjene og Kongsberg Defence & Aerospace eier de resterende 10%. Andøya Space har to heleide datterselskaper. Det er Andøya Space Defence (tidligere Andøya Test Center) og Andøya Space Education Andøya Space (tidligere NAROM AS). Satsingen på hhv. droner og satellittoppkyting (Andøya Space Orbital og Andøya Spaceport) er avdelinger i Andøya Space AS. Til sammen utgjør alle selskaper og virksomhetsområder det som i det etterfølgende kalles Andøya Space.

Statens eierskap i Andøya Space er definert som såkalt kategori 3-eierskap.¹¹ Statens mål med eierskapet i selskaper i kategori 3 er hovedsakelig sektorpolitiske formål, ikke avkastning på investeringen.

9.2.2 Dagens virksomhet – Andøya Space

Andøya Space tilbyr tjenester til internasjonale forskningsmiljø - primært i form av rakettoppskytinger, ballongslipp, bakkebaserte målinger og flyving/ testing av droner. Satellittoppkyting er under etablering.

Finansieringen av virksomheten er todelt. 50% av virksomhetene finansieres gjennom forskningsmidler fra Norge, Sverige, Tyskland, Sveits og Frankrike. De samme fem aktørene finansierer også tilsvarende oppskytingsfelt for forskningsraketter ved Esrange Space Center i Kiruna.

De resterende 50% av omsetningen kommer fra kommersiell virksomhet. En typisk kunde er NASA. De kommersielle kundene betaler like i overkant av kostnadsdekkende priser. Som nevnt er eierskapet i Andøya Space definert som kategori 3-eierskap. For Andøya Space er det sektorpolitiske formålet forskning.

9.2.3 Dagens virksomhet – Andøya Space Education AS

Andøya Space Education AS, nasjonalt senter for romrelatert utdanning, er som nevnt et heleid datterselskap av Andøya Space.

Andøya Space Education AS har en grunnfinansiering over statsbudsjettet gjennom en basisbevilgning fra Kunnskapsdepartementet.

Samfunnsoppdraget til Andøya Space Education er å drive med utdanning innen romrelaterte fag/ romteknologi. Årlig er det om lag 4.000-5.000 deltakere på alle nivåer som får undervisning ved Andøya Space Education, og der den unike rominfrastrukturen på Andøya brukes aktivt i undervisningsprogrammene. Det holdes undervisning på alle undervisningsnivå, fra barnehagenivå til høyere utdanning, men hovedvirksomheten er undervisning av elever på videregående skole og opp til universitetsnivå.

I undervisningstilbudet er det blant annet en landslinje innen romteknologi på videregående skole. Landslinjen er blant de mest søkte i hele landet. Det skal etableres en tilsvarende dronelinje . Denne er planlagt med oppstart fra skoleåret 2022. Videre er det inngått en rekke formaliserte samarbeid med stort sett alle aktuelle høyskoler og universiteter i Norge for

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/statlig-eierskap/statlig-eierskap1/id2009187/>

gjennomføring av feltkurs. Dette er kurs som ofte går over en uke. Andøya Space Education stiller med forelesere. Det gjennomføres feltforsøk med studentene der studentene ofte bygger en rakett og skyter den opp selv.

Satsingen ved Andøya Space Education er langsiktig, og tanken er at studentene som kommer til Andøya er fremtidens forskere og teknologer. Fra departementet er et av formålene også å styrke realfagsundervisningen.

9.2.4 Dagens virksomhet – Andøya Space Defence AS

Andøya Space Defence er en ren kommersiell aktør uten statlig finansiering.

Den geografiske lokaliseringen til testområdet gjør at Andøya Space Defence kan tilby en rekke ulike oppdrag for testing fra land, sjø og luft, som:

- Tilrettelegging av militære øvelser med avanserte våpensystemer
- Tester av ulike flysystemer
- Test av missilsystemer fra skip og fra land
- Test av rakettsystemer
- Testing av militære UAV/ dronesystemer

Sjøbasert testing kan utføres både i åpent hav og i kystnære havområder.

Andøya Space Defence tilbyr også tjenester som gjør at kundene kan gjennomføre større øvelser. Testområdet er ideelt for testing av nye eller eksisterende fjernstyrte flysystemer, takket være åpent havområde, luftrom med få kommersielle flygninger og den militære flystasjonen.

Det unike med testsenteret på Andøya er muligheten for kompleks datafangst i tilknytning til testskytingene der Andøya Space Defence både har kompetanse og geografisk beliggenhet som gjør dem i stand til å gjennomføre kompliserte missilskytinger. Kompetansen og systemet for datafangst er bygget opp i tett samarbeid med Forsvaret.

Andøya Space Defence blir benyttet av stadig flere allierte avdelinger som ønsker å gjennomføre sine tester og øvelser på Andøya. Eksempler på kunder er militære avdelinger fra Canada, Tyskland, Danmark, Nederland og Belgia. Det er både øvelser med marinestyrker og flystyrker. Også den kommersielle våpenindustrien benytter Andøya Space Defence til sine utviklingsprosjekter, for eksempel Nammo og KDA.

Per i dag går øvelsene med allierte styrker under NATOs Host Nation Support regime. Dette innebærer at når man gjennomfører en øvelse i et NATO-land kan man be om støttetjenester fra vertslandet. Dette kan for eksempel være bistand til lossing og lasting. Det er kun direkte kostnader, som drivstoff eller beordret overtid, det betales for. Dersom for eksempel Tyskland skal gjennomføre en øvelse ved Andøya Space Defence ber de om støttetjenester fra Forsvaret. I praksis sendes regningen for gjennomføring av øvelsen ved Andøya Space Defence, inkludert direkte kostnader som ikke inngår i Host Nation Support, fra Andøya Space Defence til styrken som gjennomfører øvelsen. Det inngås samtidig en avtale mellom Forsvaret og Andøya Space Defence om hvilke varer og tjenester som er direkte kostnader som Andøya Space Defence viderefakturerer kunden på vegne av Forsvaret som vertsnasjon.

9.2.5 Andøya Space Orbital og Andøya Spaceport – etablering av satellittoppskytingsfelt

Det har i flere år blitt arbeidet med å etablere et satellittskytefelt for oppskyting av kommersielle små satellitter. Til nå har oppskyting av slike satellitter vært for dyrt, men grunnet den teknologiske utviklingen åpner dette for et helt nytt marked. Typiske kunder er globale teknologiselskaper, som Google og Facebook, men også mindre og mer spissede kommersielle aktører er aktuelle.

Per i dag finnes det ikke slike satellittskytefelt som spesialiserer seg på oppskyting av små satellitter i Europa. For å ta posisjonen som Europa- og gjerne verdensledende i dette markedet er det viktig å være først ute. Om det blir etablert ett eller to andre slike felt anses det at verdensmarkedet er dekket.

29. mai 2020 kunngjorde regjeringen at de vil gi 365 millioner kroner for etablering av Andøya Space sin satellittsatsing, gitt at en rekke vilkår oppfylles. I slutten av juli 2020 ble det investert nærmere 26 millioner kroner som første del av investeringen i selskapet på totalt 282,6 millioner kroner. Dersom vilkårene oppfylles, vil det også bevilges 83 millioner kroner i tillegg i statsstøtte.

Selve driften av satellittskytefeltet vil være 100% kommersiell uten behov for tilførsel av statlige driftsmidler. Det jobbes mot en etablering av Andøya Spaceport med oppstart bygging planlagt sommeren 2021. Første oppskyting planlegges 2. kvartal 2022.

9.2.6 Dronesatsingen til Andøya Space

I Stortingets vedtak¹² om nedleggelse av Forsvarets virksomhet på Andøya er også etablering av en dronesatsing nevnt. Det vises til at den teknologiske utviklingen innen bruk av ubemannede farkoster (droner) er stor og fremtidsrettet. Det påpekes at Andøya Space er blant de fremste miljøene i Norge på dette området, og regjeringen bes utrede etablering av et nasjonalt kompetansesenter for droner/ ubemannede farkoster der Andøya Space vurderes som en mulig lokalisering.

Som nevnt etableres det ikke et nasjonalt dronesenter, slik det ble arbeidet for da opprinnelig eiendomsstrategi ble utarbeidet. Andøya Space har allikevel fortsatt satsingen på droner på eget initiativ.

9.2.6.1 Kommersiell virksomhet knyttet til dronesatsingen i Andøya Space

Dronenæringen er i rivende utvikling. I den forbindelse kan kompetansemiljøet rundt Andøya Space bidra inn i denne utviklingen – både gjennom utvikling av teknologi, som testsenter, og som leverandør av operative tjenester.

Havovervåkning ved hjelp av droner er et eksempel på operative tjenester som kan utvikles og leveres av Andøya Space. Utvikling av droner til bruk over landområder har lenge vært et satsingsområde i en rekke land. Man har ikke kommet like langt i utvikling til maritim bruk. Lokasjonen på Andøya flystasjon, med enorme arktiske havområder som nærmeste nabo, gir markedsmessige fordeler for droner til maritim bruk.

Andøya Space bidrar i tester av kommersielle droner. Per i dag testes droner til bruk i brannslukking. Dette er en teknologi utviklet av spansk-engelsk leverandør. Dronene flyr lavt over havet for å hente vann for så å slippe det over brannområder. Hensikten med testene er

¹² Innst. 62 S (2016-2017) til Prop. 151 S (2015-2016)

både å teste ut teknologien i praksis og berede grunnen for sertifisering av dronene iht. europeisk regelverk.

Andøya Space sitter videre på operatørtillatelsen til å operere små droner med varmesøkende kamera for å finne/ undersøke skadested eller brannsted. Det å ha livebilder fra skadested/ brann inn til operasjonssentralen (AMK, politi, brann) eller kystverket er til stor hjelp i både planlegging og gjennomføring av redningsarbeid. Dronene og kompetansen ved Andøya Space ble for eksempel brukt ved søk i skredområdet i Gjerdrum i årsskiftet 2020/ 2021. Da det er Andøya Space som har operatørtillatelsen er det også Andøya Space som driver opplæring av ansatte ved brannstasjonene som benytter denne type droner.

I testing og flyging av tunge droner må dronene fly inn over områder uten at det befinner seg mennesker under innflygningsbanen. Dette betyr at flyging med droner er i konkurranse med kommersiell flytrafikk på sivile lufthavner. På Andøya er den kommersielle flytrafikken minimal. Man kan fly inn fra tre himmelretninger, og Andøya flystasjon er slik sett ideell for flyging av de største dronene.

En rekke land har kjøpt inn droner som del av totalforsvaret. Per i dag er Andøya Space den eneste sertifiserte operatør av måldroner (fly som man skyter på) i Norge. Testing av droner i helhetlige militære øvelser vil være en naturlig utvidelse av Andøya Space sin virksomhet.

Innen høyere utdanning ser man for seg å bygge videre på det etablerte samarbeidet med relevante universitets- og høyskolemiljø i hele landet og utvikle tilsvarende feltkurs for droner som man har for den romrelaterte undervisningen.

9.2.7 Videreføring av nåværende og fremtidig virksomhet

Virksomheten til Andøya Space Education blir i liten grad påvirket av at Forsvaret etter hvert flytter sin virksomhet.

Andøya Space Education er som nevnt fullt ut finansiert over statsbudsjettet og Nordland fylkeskommune (videregående skole). Utvidet virksomhet for Andøya Space Education vil i denne sammenheng være organisk vekst grunnet økt undervisningsetterspørsel på dagens felt.

Satsingen på satellittoppskyting og droner vil også i liten grad bli påvirket av at Forsvaret flytter ut. På den positive siden vil man kunne få tilgang på større arealer og slippe å tilpasse virksomheten til eventuell forsvarsrelatert virksomhet på området. På den negative siden vil man kanskje miste tilgangen på Forsvarets utstyr for å laste/ losse tunge satellitt- og dronedeler som fraktes inn med fly. Det er også stilt spørsmål om andre tjenester, som for eksempel flydrivstoff, vil være tilgjengelig i fremtiden.

Det er Andøya Space Defence sin virksomhet som i størst grad vil bli påvirket av at Forsvaret flytter sin virksomhet. På den positive siden vil man kunne få tilgang på større arealer og dermed anledning til å utvide virksomheten.

Utfordringen er knyttet til usikkerhet rundt hvordan Host Nation Support vil ivaretas frem i tid. Per i dag betaler normalt ikke kunden for vertskapstjenestene. Om Forsvaret ikke lenger ivaretar disse tjenestene kan det bli utfordrende å øke prisene for å dekke innkjøp av denne type tjenester på markedet med det resultat at man mister oppdrag og/ eller kunder. Andre utfordringer er at det er gitte kompetanser, kapasiteter og utstyr som ikke nødvendigvis leveres på det private markedet. Eksempler på dette er eksplosiveksperter, kryptoeksperter, kapasitet, ferdigheter og utstyr til å losse tunge lastefly, materiell/ utstyr som trengs i øvelsene, med mer.

I Stortingets vedtak¹³ er det presisert at det legges til grunn at Forsvaret, ved spesielle anledninger, kan støtte Andøya Space Defence der militær tilstedeværelse er en forutsetning for gjennomføring av aktiviteten. Det er ikke entydig definert hva dette innebærer.

9.3 Satsingsområde 2 – knoppskyting relatert til aerospaceteknologi

Det er bygget opp verdensledende kompetanse i Andøya Space. Med den omfattende undervisningsvirksomheten ved Andøya Space Education er det også bygget kultur for kompetansedeling.

Det er viktig å understreke at selv om Norge regnes som et høykostland har vi ingeniører med høy kompetanse som jobber effektivt og selvstendig. Dette gjør norsk ingeniørkompetanse konkurransedyktig på verdensmarkedet.

Med en etablering på et avgrenset område med tilgang på eksisterende infrastruktur, unik geografisk plassering i arktiske strøk med store, øde havområder og store dyp, og ikke minst verdensledende kompetanse innen aerospaceteknologi er utgangspunktet ideelt for en aerospaceklynge som er unik i verdenssammenheng.

Dette legger grunnlaget for knoppskyting både i Andøya Space og mindre oppstartsselskaper som bidrar inn i verdikjeden til Andøya Space – enten med produkter eller med tjenester. Fellesnevneren for denne type knoppskyting er at de kan gjøre bruk av den unike infrastrukturen som er på Andøya flystasjon og/ eller det eksisterende kompetansemiljøet.

For å eksemplifisere hvordan knoppskyting kan gjøres kan vi se på dronevirksomheten som nå er etablert i Andøya Space.

I løpet av 2021 blir det innført et nytt felleseuropeisk regelverk for dronebruk (EASA regler). Dette regelverket stiller store krav til brukere av større (profesjonelle) droner og vil ventelig føre til at antallet aktører i Norge innen dette segmentet vil krympe. Det er sannsynlig at potensialet for å etablere et tungt dronemiljø på Andøya har styrket seg ytterligere på grunn av innfasing av det nye regelverket.

I dag er det et sterkt kompetansemiljø på vedlikehold av fly på Andøya flystasjon. Det er behov for denne type kompetanse også for å vedlikeholde droner. Per i dag er det ingen etablerte vedlikeholdssentre for droner i Norge. Det er også behov for å gjøre sertifiseringer av droner når regelverket for dette er på plass. Med tilgjengelig kompetanse og eksisterende infrastruktur gir dette et konkurransefortrinn for knoppskyting rundt dronesatsingen om det legges til Andøya flystasjon.

9.4 Satsingsområde 3 - luftfartsrelatert virksomhet

Luftfartsrelatert virksomhet er det tredje sporet for å realisere visjonen *Kompetanseklynge for aerospace og luftfartsrelatert virksomhet*. Med luftfartsrelatert virksomhet menes både logistikk, som frakt av personer og varer, men også luftfartsrelatert virksomhet som utnytter eksisterende infrastruktur og kompetanse ved Andøya flystasjon.

9.4.1 Luftfartsrelatert virksomhet

Denne type virksomhet er 100% kommersiell og etablert av private aktører.

¹³ Innst. 62 S (2016-2017) til Prop. 151 S (2015-2016)

Et eksempel som er trukket frem som aktuelt er vedlikehold av fly og droner, ref. beskrivelsen under knoppskyting relatert til aerospace teknologi.

Andre virksomheter kan også utnytte dagens infrastruktur. For eksempel kan det å drive kommersiell flyskole være en mulighet gitt den lave kommersielle aktiviteten på flyplassen og eksisterende infrastruktur.

9.4.2 Tilrettelegge for logistikk

SAMSKAP har som nevnt fire hovedmål for næringsutvikling; naturbaserte næringer, opplevelseskommune, teknologi og kompetanse og utvikling av andre næringer. For alle målene gjelder det at den sivile lufthavnen opprettholdes med dagens rullebanelengde for å frakte varer og personer.

De øvrige satsingsområdene beskrevet tidligere i denne strategien baserer seg i stor grad på å understøtte hovedmålet teknologi/ kompetanse. Det å tilrettelegge for logistikk av personer og varer vil bidra til å understøtte de to øvrige hovedmålene; naturbaserte næringer og opplevelseskommune. Per i dag lønner det seg for eksempel ikke med flyfrakt av fisk da det ikke er vareleveringer man kan sende i retur. Om man finner løsninger der man for eksempel kan frakte fisk en vei og turister på returen er dette en mulighet.

Det som er unikt med infrastrukturen på Andøya flystasjon er muligheten til å ta ned de aller største lasteflyene på markedet. Dette gir muligheten for å etablere en logistikk-hub for flyfrakt som krever store fly. Per i dag er det også utstyr til å losse disse flyene, men dette er forsvarets utstyr som mest sannsynlig flytter med forsvaret. Dette utstyret er en forutsetning for at satellittvirksomheten til Andøya Space og Andøya Space Defence kan få fraktet inn nødvendig utstyr og materiell, men vil også være en stor fordel ved lossing av f.eks. fisk. Denne virksomheten kan også tenkes utvidet for å flytte frakt av tunge elementer fra mer utrygge vinterveier til luftveien. En løsning på finansiering av utstyr vil være en forutsetning for å utnytte dette fortrinnet.

Det må påpekes at en effektiv logistikk mtp flyfrakt av fisk også kan få ringvirkninger for Andenes havn og eventuelt større mottak av fisk her for effektiv uttransportering av råvarer. Det er en stor fordel med nærheten til flyplassen da man kan losse ferskfisk direkte i flycontainere og rett inn på fly fremfor å tas over på trailer for omlossing til flycontainer. Dette vil kunne redusere transporttiden betydelig og påvirke prisbildet for ferskfisk i viktige eksportmarkeder. En videre ringvirkning kan være å gi grobunn for en større foredlingsindustri på Andenes som fraktes videre med fly.

Øvrige initiativ i kommunen, som etableringen av visningscenteret ved opplevelsescenteret ved Spaceship Aurora og det planlagte hvalsenteret som, hvis alt går etter planen, skal stå klart i 2023, vil også legge grunnlaget for økt kommersiell flytrafikk til Andøya flystasjon.

9.5 Helhetlig profil og samhandling mellom satsingsområdene

Gjennom prosjektgruppemøtene og intervjuer med hovedaktørene er det gitt entydige tilbakemeldinger om at de foreslåtte satsingsområdene ikke er i konflikt med hverandre – de understøtter heller hverandre. De kan dra nytte av hverandres kompetanser, kapasiteter og eventuelt levere helhetlige tjenester til felles kunder. De foreslåtte satsingsområdene vil kunne bidra til å danne en verdensledende kompetansekllynge i tråd med visjonen – kompetansekllynge for aerospace og luftfartsrelatert virksomhet!

10 Anbefalt videre arbeid for å realisere revidert strategi

I denne reviderte eiendomsstrategien er det beskrevet en visjon med mål og en ønsket profil for etterbruken av Andøya flystasjon. Den følger tett opp den opprinnelige eiendomsstrategien.

For å kunne realisere strategien er det samtidig behov for videre arbeid. I det følgende beskrives kritiske suksessfaktorer for å lykkes med implementeringen. For å sikre at den reviderte eiendomsstrategien følges opp er det etablert en tiltaksplan som er vedlagt. I det følgende gis den en overordnet beskrivelse av hva som må på plass for å lykkes med å nå målene i strategien og følge opp de definerte tiltakene i tiltaksplanen.

10.1 Etablering av samarbeidsavtale og arbeidsgruppe er det viktigste suksesskriteriet for å lykkes med å implementere strategien og følge opp tiltaksplanen

For å lykkes med å implementere den reviderte eiendomsstrategien og følge opp tiltaksplanen er det nødvendig å etablere en dedikert organisasjon for å koordinere og ta ansvar for videre arbeid. Dette er den sterkeste anbefalingen fra arbeidsgruppen som har revidert eiendomsstrategien. Ved å etablere en dedikert organisasjon vil oppfølgingen delegeres til konkrete ansvarlige med frister for å avklare og/ eller igangsette delprosjekter for å gjøre nødvendige avklaringer. Arbeidsgruppen som har revidert eiendomsstrategien understreker at de identifiserte avklaringene for å sikre god etterbruk av Andøya flystasjon er komplekse med mange interessenter. Det er ikke én aktør som kan løse alle alene, og det finnes heller ikke en «quick-fix» for å oppnå den ønskede helhetlige satsingen, men sammen vil interessentene kunne bygge robuste beslutningsgrunnlag og skape vann-vinn-situasjoner for god etterbruk av Andøya flystasjon.

For å sikre et tydelig mandat og arbeidsfordeling foreslås det å formalisere videre arbeid ved å inngå en samarbeidsavtale, for eksempel etter modell av samarbeidsavtalen som ble inngått mellom Forsvarsbygg, Bodø kommune og Avinor i arbeidet med Ny by – ny flyplass. Denne samarbeidsavtalen inkluderte både organisatoriske bestemmelser, som hvordan eventuelle uenigheter i arbeidsgruppen skulle løstes for å få en beslutning, og bestemmelser for hvordan man skulle kommunisere både med hverandre og eksternt om arbeidet samarbeidsavtalen omfattet.

Basert på erfaring med implementering av den opprinnelige eiendomsstrategien er det identifisert et behov for å etablere en operativ arbeidsgruppe med ansvar for å implementere strategien og følge opp vedlagt tiltaksplan. Dette vil både sikre ressurser og konkretisere ansvaret for at de definerte tiltakene faktisk gjennomføres. Når ansvaret for et tiltakspunkt oppgis å være «Forsvarsbygg» eller «Andøy kommune» er det vanskelig å vite hvem i Forsvarsbygg eller hvem i kommunen man skal kontakte og/ eller delegerer arbeidet til. I tiltaksplanen er første punkt å definere hvem som skal inngå i denne arbeidsgruppen, sikre at det pekes ut en prosjektleder som kan holde i videre prosess og definere hvordan arbeidet med prosjektledelse skal finansieres.

10.2 Sambruk av areal, ny perimetersikring og sikkerhetsbestemmelser

Forsvarets arealbehov er definert i kartet vist innledningsvis i Figur 1. Neste steg er å optimalisere Forsvarets bruk sett opp mot sivil etterbruk der detaljene knyttet til sambruk detaljeres og avtales. I praksis vil dette svare ut det første av de tre spørsmålene i mandatet (se avsnitt 3) – kan eiendom forsvarssjefen anbefaler at forsvarssektoren skal eie (gult område i nevnte kart) reduseres?

Arbeidsgruppen har vurdert at det ikke er ønskelig å starte en oppstykket avhending av arealet merket med grønt i kartet i Figur 1 tidligere enn planlagt. Avhendingen må ses som del av en helhetlig plan for utvikling av hele Andøya flystasjon. Dette svarer ut det andre konkrete spørsmålet i mandatet, se avsnitt 3.

Neste punkt er å avklare hvor perimetersikringen skal gå. Denne kan grovt sett deles i tre;

- Forsvarets behov, både på kort og lang sikt, inkludert hva som skal sikres mtp. beredskap
- Avinors sikring av flyplassen, inkludert hvordan man løser at Avinor kun har behov for rullebane tilpasset kortbanenettet, mens Stortinget har besluttet at full rullebanelengde skal opprettholdes
- Andøya Space sin virksomhet som ligger under Sikkerhetsloven og eventuelle andre virksomheter som etableres under samme lovgiving

Når grensen for perimetersikringen er satt må det også defineres om det skal settes begrensninger for virksomhet utenfor/ tett opptil perimetersikringen. Dette går både på safety og security, som beskrevet i avsnitt 8.3.

Når det gjelder security - kan virksomheter eid av utenlandske eiere etablere seg her? Skal det eventuelt begrenses til allierte? Er det ulike bransjer som ikke får etablere seg her? Er det safety hensyn som tilsier at det også må settes opp en sikkerhetssone som går utover perimetersikringen/ dagens Andøya flystasjon? For eksempel for å opprettholde innflyging fra tre retninger for droner uten mennesker/ virksomheter under? Og hva er nødvendig sikkerhetsavstand til testområdet for satellittmotorer? Både innenfor og utenfor fremtidig perimetersikring?

Gjennom videre arbeid må det avklares hvilke konsekvenser Andøya Space og Forsvarets behov for lagring av eksplosiver i ammunisjonsområdet kan ha for etablering av ny veitrase inn til Andenes. Dette vil være med å svare ut det tredje konkrete spørsmålet i mandatet (se avsnitt 3).

10.3 Avklare finansiering av nødvendige investeringer og drift/ vedlikehold på lang sikt

For å implementere den reviderte eiendomsstrategien med tilhørende tiltaksplan er det nødvendig at finansieringen av både investeringer, som perimetersikringen, og drift og vedlikehold av både infrastruktur og bygg defineres. Hvordan skal for eksempel infrastruktur Forsvaret bare har behov for i beredskapsøyemed driftes og vedlikeholdes? Kan det ivaretas gjennom utleie med klausul om å fratre ved behov? Og hvordan skal Stortingets vedtak om å opprettholde full rullebanelengde, med tilhørende drift og vedlikehold av denne, finansieres?

Finansieringsspørsmålene må avklares og avtales senest før Forsvaret flytter ut i 2023, men jo tidligere dette avklares, dess større forutsigbarhet gir dette for god fremtidig etterbruk av Andøya flystasjon.

Forsvarsbygg er et statlig forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Vi utvikler, bygger, drifter og avhender eiendom for forsvarssektoren.

Postboks 405 sentrum

0103 Oslo

Telefon: 468 70 400

www.forsvarsbygg.no
